

ABANT GELECEĞİN ÇEVİRMENLERİ GAZETESİ

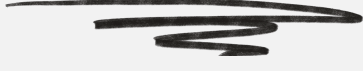

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
AGEÇ GAZETESİ

BÜLTEN

HAZİRAN 2025/SAYI #4

Baş Editörden

Değerli okuyucularımız,

Abant Geleceğin Çevirmenleri Gazetemizin 2025 Haziran ayı 4. sayısı ile tekrardan karşınızda olmaktan büyük bir gurur ve sevinç duyuyoruz.

Her bir sayımız bir öncekinin devamı ama aynı zamanda yeni bir başlangıç. O yüzden, her bir sayıda daha da geliştiğimizi, büyüdüğümüzü hissettiğimiz Mütercim ve Tercümanlık öğrencileri olarak kurduğumuz bu ekip, sözcüklerle oluşturduğumuz köprülerin sadece diller arası değil, insanlar arasında da anlam taşıdığına inanıyor. İşte her sayımızı bu inançla hazırlıyor ve bu mottoyla her bir sayıda birbirinden farklı konuları ele almaya çalışıyoruz.

Her bir sayı, yalnızca bir sayıdan ibaret değil; araştırma, sorgulama, yazma ve ekip çalışmasının da bir ürünü aslında. Tüm bu süreçlerde sayısız kaynak tarıyor, sayısız sözcük çeviriyor ve yeniden düşünüp yeniden yazıyoruz. Bu sayımızda da yine alanımıza dair akademik bakış açılarını, öğrencilik ruhlarımızla birleştiren içeriklere yer verdik. Ve her yazımızda neden bu bölümü seçtiğimizi, neden bu alanda var olmak istediğimizi tekrar anımsadık.

Yayınımıza büyük katkı sağlayan yardımcı editörümüze, yazı işleri sorumlumuza, alan editörlerimize, dil editörlerimize, yazarlarımıza ve mizanpaj editörümüze bunların yanı sıra bize bu sayıda katkı sağlayan Girişimciler Topluluğu'na ve her zamanki gibi desteklerini esirgemeyen akademisyenlerimize teşekkürü borç biliriz.

Merakla okunması, desteklenmesi ve ilham olması dileğiyle.

EKİBİMİZ

Baş Editör

Zehra Sıla SEVİNÇ

Baş Editör Yardımcısı

Onurcan YAYGINGÖL

Yazı İşleri Sorumlusu

Esmanur BARIK

Alan Editörleri

Sarp AÇIL

Zeynep SARAÇ

Dil Editörleri

Gamze DEMİR

Melike Nur DEMİR

Yazarlar

Gökçe Nur ERTİM

Kiana MOOSAVİ

Azra KOCA

Azra Aysima ALTINTAŞ

Melissa Nur MAROLD

Zeynep İPEK

Zehra Nur MAVİŞ

Sude Melek ÖZDEMİR

Mizanpaj

Kağan SUSAM

Sosyal Medya Sorumlusu

Aylin AKGÜL

İÇERİK

Ekibimiz	3
İçerik	4
Popüler Kültürün Çeviri Üzerinde Etkisi	5
Çeviride Ana Dile Hâkimiyetinin Önemi	6
Lost in Translation: Çeviride Kaybolmuş	7
Görünmeyen Emegın Adı: Çevirmenin Hakkı	8
Mükemmel Bir Çeviri Mümkün Mü?	9
StarTalks Bolu'da Hayallere Sahne Oldu	10
Bilgi Köşesi	12
Çeviri Hatalarının Tarihine Yolculuk #4	14
Dublaj Çevirmenliği vs. Alt Yazı Çevirmenliği	15
Eşlikçi ve İrtibat Çevirmenliği	16
Röle Çevirmenliği	17
Konferans Çevirmenliği	18
Çevirmen Tanıtımı #4: Roza HAKMEN	19

POPÜLER KÜLTÜRÜN ÇEVİRİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Popüler kültür, Türk Dil Kurumu'na göre; belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğeler bütünüdür. Aynı zamanda, toplumun tüketmesi istenilen ürünlerin yayılmasında bir araç olarak kullanılır. Tüketimi teşvik edilen ürünler, belli bir zaman içerisinde kabul edilir ve günlük olarak kullanılır. Popüler kültürün yayılması, hayatın birçok alanında etkili olduğu gibi, çevirmenlik mesleğini de etkilemiştir. Günlük tüketilen popüler kültür sözcükleri çeviriyi daha kolay hâle getirebileceği gibi, çeviride büyük sorunlara da yol açabilir. Var olan kültürel öğeleri yok edebilir ya da yeni kültürel öğeler oluşturabilirler.

Popüler kültür, dilin dinamik yapısını besleyerek yeni sözcük ya da ifadelerin ortaya çıkmasına imkân sağlayabilir. Bu sözcükler kitlelerce tanınır. Bazı sözcükler anlamlarını doğrudan yansıttığı için çevirmenler tarafından tercüme edilmesi kolaylaşır. Örneğin, İngilizcedeki *unfollow* sözcüğü, sosyal medya hesaplarından birini *arkadaşlıktan çıkarmak* anlamına gelir. Bu sözcüğü anlamak ve çevirmek kolaydır. Direkt olarak Türkçeye geçmez ve Türkçe dil kurallarını bozmaz. Bu sebeple dilimiz korunmuş olur ve sözcüğün öz anlamı bozulmaz. Popüler kültür bu sayede çeviriye esneklik ve yenilik kazandırır.

Ancak çevirmenler popüler kültürle dile girmiş sözcüğün sağladığı yeniliği ve esnekliği her zaman kullanışlı bulmayabilir. Öncelikle, yabancı sözcükler Türkçenin bünyesine girer ve dilin kurallarını, özünü bozar. Yabancı sözcüklerin aşırı kullanımı, anlam bütünlüğünün korunmasını zorlaştırır. Zaman içerisinde başka bir dilden ödünç alınmış sözcüğe Türkçe karşılık bulunsa da çoğu sözcük karşılıksız kalmaktadır. Öz bozulur ve Türkçe, yabancı sözcüklerle bütünleşir. Örnek verecek olursak, İngilizcedeki *selfie* sözcüğü Türkçeye tam aktarılmış şekilde bulunur, karşılığı *özçekimdir* ve tamamen Türkçedir. Ancak bu, günlük kullanımda yaygın değildir. Popüler kültürün etkisiyle, karşılığı olmasına rağmen konuşma dilinde *selfie* olarak tercih edilmektedir. TDK gibi kurumlar bu ve benzeri sözcükleri Türkçeleştirmiştir ancak toplumda yaygın olarak kullanılmadığı için unutulmuştur. Özellikle gençler arasında yaygın görülen bu dil kullanımı, Türkçeye zarar vermektedir.

Özetleyecek olursak, popüler kültür çeviri alanında hem olumlu hem de olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bir yandan çeviri sürecine dinamizm kazandırarak dilin gelişimine katkı sağlarken, diğer yandan yabancı sözcük yoğunluğu dilin özünü tehdit edebilmektedir. Dilin kirlenmesini önlemek hem çevirmenin verdiği kararlara hem de hedef dil kullanıcısına bağlıdır. Çevirmenler, yabancı sözcüklere özgün eşdeğerlilikler yaratır; hedef dil kullanıcısı da yabancı sözcükler yerine Türkçesini tercih ederse, soruna çözüm bulunmuş olur.

Sude Melek ÖZDEMİR

ÇEVİRİDE ANA DİL HÂKİMİYETİNİN ÖNEMİ

Çeviride ana dil hâkimiyeti, hem kaynak dil hem de hedef dil açısından büyük önem taşır. Çevirmenin ana dil hâkimiyeti, çeviri kalitesini belirleyen en kritik unsurlardan biridir. Çeviri etkinliği yalnızca diller arası anlam aktarımı sağlamakla kalmaz; aynı zamanda dilsel duyarlılık, kültürel etkileşim ve ana dil gelişimi üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Çeviriler, yeni anlatım biçimleri kazandırır ve dilin zenginliğini yansıtır.

Ana dilde güçlü bir hâkimiyet olmadan yapılan çeviriler, kaynak metnin anlamını çarpıtabilir. Bu durum, özellikle yazınsal çevirilerde yazarın dili ve üslubunun hedef okura doğru yansıtılamamasına neden olur. Bu tür çeviriler, metnin işlevini ve etkisini yitirmesine yol açabilir. Yabancılaştırıcı ya da yerelleştirici yaklaşımların tek başına yeterli olmadığı çeviri sürecinde, çevirmen ana dil bilgisi sayesinde bu dengeyi kurabilir. Hedef okurun dilsel ve kültürel beklentileriyle metindeki yabancı unsurlar arasında doğru bir aktarım yapabilmek, çevirinin başarısı açısından belirleyici bir faktördür.

Çevirmenin ana diline olan hâkimiyeti sayesinde deyimler, örtük anlamlar, ironi ve mecazlar metne uygun bir biçimde çevrilebilir. Özellikle edebî yönü kuvvetli, kültürel ya da duygusal derinlik taşıyan metinlerde bu yeterlilik olmadığında, çeviri anlam kaymalarına ya da hatalara açık hâle gelir. Ana dil düzeyinde yapılan bir çeviri, okuyucuda doğal ve akıcı bir okuma deneyimi yaratır. Cümle yapıları, sözcük tercihleri ve genel tonlama, metnin orijinalmiş gibi algılanmasını sağlar. Eğer çevirmen ana diline yeterince hâkim değilse, çoğu zaman yapay, ruhsuz ve okurunu metne dahil edemeyen bir ürün ortaya koyar. Ayrıca, dil bilgisi ve yazım kurallarına tam hâkimiyet de çeviri kalitesini belirleyen önemli unsurlardandır. Ana dil üzerindeki yeterlilik, dil bilgisel hataların önüne geçer; özellikle akademik, teknik ya da resmî metinlerde bu tür hatalar ciddi anlamda sorun yaratabilir. Bunun ötesinde, bazı metinlerde yalnızca anlamı değil, aynı zamanda verilmek istenen mesajın etkisini korumak da büyük önem taşır. Bir dili yalnızca dil bilgisel olarak değil aynı zamanda kültürel olarak da bilmek son derece önemlidir. Bazı ifadeler birebir çevrilemeyeceği için yerelleştirme yapılması, yani kültüre uygun karşılıklar bulunması gerekir. Ana dil bilgisi, çevirmenin kültürel farkındalığını da beraberinde getirir.

Sonuç olarak, çeviri yalnızca sözcüklerin aktarımı değil; anlamın, tonun, kültürel bağlamın ve etki gücünün hedef dile sanatsal bir şekilde taşınmasıdır. Çeviri, ana dil gelişimiyle doğrudan ilişkilidir ve bu nedenle çeviri eğitimi, ana dil eğitiminin ayrılmaz bir parçası olarak görülmelidir. Çünkü çeviriler, ana dili dış etkilere karşı güçlendirirken aynı zamanda ona yeni ifade olanakları kazandırır. Ulusal kültürüne ve diline değer veren toplumlar, çeviriye ve çeviri eğitimine bu bilinçle yaklaşmalıdır.

Zeynep İPEK

Bir kitabı elinize aldığınızda kapağına göz gezdirirken nelere dikkat edersiniz? Yazarın ya da kitabın adı? Belki prestijli bir ödül ya da “çok satan” gibi cazip bir ibare? Peki, çevirmenin adı yazıyor mu diye hiç bakar mısınız? Ya da sırf çevirmeni için bir kitabı satın alır mısınız? Belki çoğumuzun aklına bile gelmez. Oysa Rusça yazılmış bir metnin bize de hitap etmesini sağlayan çevirmendir. Bir metni başka bir dile taşıırken sadece sözcükleri değil, o dünyanın özgün havasını, canlı sesini ve eşsiz rengini de yanında getirir çevirmen. Aslında yazarla birlikte o kitabı yeniden yazar, ama çoğu zaman bu sessiz emeğin adı bile anılmaz.

Peki, bu kadar önemli ve titiz iş yapan biri neden bu kadar geri planda kalır? Ne yazık ki birçok kitap kapağında çevirmenin adı yer almaz; tanıtımlarda anılmaz, söyleşilerde söz hakkı bile verilmez. Oysa çevirmenin görünürlüğü yalnızca bir “takdir” meselesi değil, büyük bir emeğin fark edilmesi ve mesleki saygının göstergesidir.

İsim oradaysa, o emek de görünür hâle gelir ve okur, o kitabın sadece yazarıyla değil, emekçi çevirmeniyle de buluşur. Ancak görünürlük yalnızca kapakta adının yazılmasıyla sınırlı değildir. Yayınevlerinin tanıtım metnlerinde çevirmene de yer vermesi, sosyal medyada isminin etiketlenmesi ve paylaşım metnlerinde emeğinden bahsedilmesi de bu sürecin önemli ve değerli parçalarıdır. Çeviriyle ilgili yapılan yorumlarda “Çeviri çok akıcıydı” ya da “Çevirmen çok iyi iş çıkarmış” gibi ifadeler yer alır; bu da çevirmenin hem mesleki kimliğini hem de katkısını daha görünür kılar. Çünkü bazen tek bir güzel ve içten yorum bile, o görünmeyen emeğin arkasındaki kişiyi var eder ve değerli kılar.

Meselenin en somut ve en acımasız boyutu ise inkâr edilemez bir gerçek olarak karşımızda duran emek sömürüsüdür. Ne yazık ki bazı çevrelerde hâlâ “Zaten Google Translate’ten çevirip geçiliyor” gibi küçümseyici ve yanlış bir bakış açısı ile karşılaşyoruz. Özellikle yapay zekânın yaygınlaşmasıyla birlikte, “Artık çeviri için insan mı lazım?” diyenlerin sayısı artıyor. Bu dar görüşlü bakış açısı, çevirmenliği hem maddi hem de manevi olarak değersizleştiriyor. Oysa yapay zekâ, çeviri sürecinde yalnızca bir araçtır; duyguyu, bağlamı, kültürü hâlâ insan çevirmen kadar derinlemesine aktaramaz. Buna rağmen çevirmenlerin emeği küçümseniyor, ücretler düşürülüyor, bazı işlerde isimleri bile anılmıyor. Sanki çeviri kendi kendine oluvermiş gibi... Oysa bu meslek yalnızca saygıyı değil, adil ücreti de hak ediyor. Çünkü metnin arkasında saatler süren bir dikkat, özen ve derin bilgi birikimi vardır. Çevirmen sadece çevirmez; düşünür, hisseder, yeniden yazar. Hiçbir yapay zekâ bu eşsiz insan dokunuşunun yerini tutamaz.

Çevirmenin emeği görünmez kılındığında, aslında onun hakkı gasp edilir. Yapay zekâ ne kadar ilerlerse ilerlesin, insan dokunuşunun yerini tutamaz. Bu yüzden, çevirmenin hakkını teslim etmek, sadece bir saygı değil, aynı zamanda bir zorunluluktur. Adil ücret ve görünürlük, çevirmenlik mesleğinin vazgeçilmez hakkıdır.

Gökçe Nur ERTİM

MÜKEMMEL BİR ÇEVİRİ MÜMKÜN MÜ?

Bir dilde yazılmış metni başka bir dile aktarmak, sadece sözcüklerin yerini değiştirmekten ibaret değildir. Her dil, dünyayı algılayanın özgün bir yoludur; bu yüzden çeviri, dilin ötesinde kültürler, düşünce biçimleri ve anlam katmanları arasında bir köprü kurma işidir. Bu köprünün her zaman tam olarak kurulup kurulamayacağı ise hâlâ tartışmalı bir konu. Peki, mükemmel çeviri mümkün mü?

Çevirmenler, çoğu zaman iki dünya arasında aracılık yaparken zorlu seçimlerle karşı karşıya kalır. Bir sözcük ya da ifade, başka bir dilde birebir karşılık bulamayabilir. Örneğin, Fransızcada kullanılan *vous* zamiri, İngilizcede yalnızca *you* ile karşılandığında, içerdiği resmiyet, mesafe ve çoğulluk gibi anlam katmanları silinir. Bu gibi durumlarda çevirmen, açıklama mı eklemeli, yoksa anlam kaybını kabullenip yola devam mı etmelidir?

Her çevirmen, kaynak metne sadık kalmakla, hedef dilin okuyucusuna ulaşmak arasında ince bir denge kurmak zorundadır. Bazı ifadeler birebir çevrildiğinde anlamını yitirir; bazı anlamlar ise sadece açıklama ya da yorumla aktarılabilir. Bu durumda çevirmen bir yazar gibi yeniden inşa etmek zorunda kalır. Ancak bu yeniden yazım sürecinde yazarın sesini, tonunu ve üslubunu korumak her zaman kolay değildir.

Kuramsal tartışmalar, çevirinin mümkün olup olmadığını sorgularken iki uç arasında gidip gelir: Her şey çevrilebilir mi, yoksa hiçbir şey tam anlamıyla çevrilemez mi? Bazı düşünürlere göre, çeviri, dillerin ve kültürlerin yapısal farklılıkları nedeniyle daima bir eksiltme ya da ekleme içerir. Öte yandan, bu eksiltmelerin farkında olarak yapılan bilinçli seçimler, çeviriyi olanaklı kılan stratejilere dönüştürebilir.

Bugün gelişmiş çeviri teknolojileri, anlık çeviriler yapabiliyor. Ancak bu sistemler hâlâ deyimleri, kültürel göndermeleri ve edebî üslubu anlamakta zorlanıyorlar. Çünkü çeviri sadece sözcüklerle değil, sezgiyle, bağlamla ve dilin ruhuyla yapılır. Makine çevirileri bu ruhu yakalamakta eksik kalırken, insan çevirmenler sezgisel kararlarla metne yön verir.

Sonuç olarak, mükemmel çeviri belki bir ütopyadır; ancak iyi çeviri mümkündür. Anlamı doğru kavrayan, bağlamı aktaran ve hedef okurun dilsel beklentilerine uygun bir metin, çevirinin amacı olan “anlama ulaşma”yı büyük ölçüde gerçekleştirir. Belki hiçbir çeviri orijinalin birebir aynısı olmaz. Ancak iyi bir çeviri, bizi başka bir kültüre yaklaştırır, farklı kültürler ve dillerdeki tüm yaşamışlıklara tanık olabileme fırsatı verir.

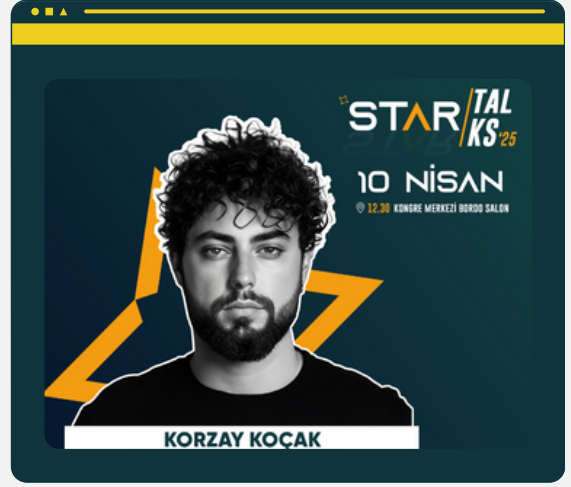
Azra KOCA

Bolu'da Hayallere Sahne Oldu:

Gençlik, Girişimcilik ve İlham Aynı Çatıda Buluştu

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, gençliğin enerjisini, ilhamın gücünü ve girişimcilik ruhunu aynı sahnede buluşturan unutulmaz bir organizasyona ev sahipliği yaptı. Girişimciler Topluluğu öncülüğünde ve 22 farklı paydaşın desteğiyle düzenlenen StarTalks organizasyonu, alanında başarılı isimleri öğrencilerle buluşturdu.

Etkinlik kapsamında sahneye çıkan Korzay Koçak, Ali Palabıyık, Sercan Yıldırım, Taner Çağlı ve Ahmet Karataş, kariyer hikâyelerini öğrencilerle paylaşarak ilham verici konuşmalara imza attılar. Katılımcılar hem akademik hayat hem de profesyonel kariyerlerine yönelik önemli bilgiler edinme fırsatı buldu. Geniş katılımı ile gerçekleşen organizasyon, yalnızca bir etkinlik olmanın ötesine geçerek gençler için bir yol haritası, bir motivasyon kaynağı ve bir farkındalık alanına dönüştü.

Bir Konuşma Bin Umuda Dönüştü

StarTalks, sadece bilgi paylaşımıyla sınırlı kalmayarak gençlerin motivasyonunu artırmayı da hedefledi. Konuşmacılar, kariyer serüvenlerini anlatırken yalnızca başarılarını değil, karşılaştıkları zorlukları da samimiyetle paylaştı. Bu gerçek yaşam öyküleri, öğrenciler için birer ders niteliğindeydi; salonu dolduran gençlere “Ben de yapabilirim!” dedirtti. Özellikle üniversite öğrencileri, bu tür etkinliklerin kariyer planlamalarına katkı sağladığını vurguladı.

StarQuiz ile Zirve Noktası

Etkinliğin enerjisi sadece konuşmalarla sınırlı kalmadı. Katılımcıları aktif kılan “StarQuiz” yarışması, bilgiyle eğlenceyi birleştirdi ve üniversite kampüsünde heyecanı zirveye taşıdı. Bilgi ve eğlenceyi bir araya getiren yarışma, katılımcıların etkinliğe aktif şekilde dâhil olmalarını sağladı. Yarışma sırasında salonun enerjisi hiç düşmedi ve kazananlara çeşitli ödüller verildi. Öğrencilerin yoğun katılımıyla gerçekleşen bu interaktif yarışma, StarTalks’un fark yaratan yönlerinden biri olarak öne çıktı.

StarTalks için Düşünülen Yeni Bahar

Etkinliğin ardından gelen yorumlar ise geleceğe dair umut verdi. Öğrenciler, StarTalks’un sadece bir günle sınırlı kalmamasını ve Türkiye genelindeki üniversitelere yayılmasını istediklerini dile getirdi. Girişimcilik, kariyer planlaması ve ilham temalarını merkezine alan bu organizasyon, Bolu’dan başlayıp tüm Türkiye’ye ilham yayacak bir harekete dönüşme yolunda güçlü bir adım attı. Katılımcıların da beklentisi, StarTalks’un farklı şehirlerdeki gençlerle buluşturulması yönünde.

Geleceğe Dair Umutlar

Günden güne büyüyen destek, artan ilgi ve güçlenen iş birlikleriyle StarTalks, gençlerin kendilerini keşfetmelerine, yeni hedefler belirlemelerine ve girişimcilik vizyonlarını genişletmelerine katkı sunmaya devam edecek gibi görünüyor. Bu daha başlangıç. Gerçek hikâyeler, gerçek ilhamlar, gerçek dönüşümler... StarTalks sahnesinde hayat bulmaya devam edecek.

Kiana MOOSAVİ

BİLGİ KÖŞESİ

AMERİKA'NIN RESMİ DİLİ

Amerika Birleşik Devletleri'nin 2025 yılına kadar resmi bir dilinin olmadığını biliyor muydunuz? İngilizce ve İspanyolca gibi bazı diller ne kadar yaygın konuşulsa da ülkenin kuruluşundan beri hiçbir dil "resmi dil" ilan edilmemişti. Ancak bu durum, 1 Mart 2025'te çıkarılan bir başkanlık kararnamesiyle değişti ve İngilizce, ABD tarihinde ilk kez resmi dil olarak kabul edildi.

Kaynakça: Usa.gov, "Official language of the United States", 3 Mart 2025

MOBY DICK VE İLGİNÇ BİR ÇEVİRİ DENEMESİ

Dünya Klasiklerinden biri olan Moby Dick'in Japon emoji'leri olarak da bilinen *emoticon* çevirisi bulunmakta. İsmi de, *Emoji Dick*! Bu sıra dışı kitap, 2010 yılında 800'den fazla kişinin katkısıyla Amazon Mechanical Turk üzerinden hazırlandı. Yaklaşık 3,8 milyon saniye süren bu çalışmada, neredeyse 10.000 cümle üçer kez çevrildikten sonra oylama yapılarak en beğenilen çeviriler seçildi ve bu kitap yazıldı. Yani Moby Dick, dijital çağda emoji diliyle yeniden doğdu diyebiliriz!

Kaynakça: Medium, "3 Books Written Entirely In Emojis — Can You Read Them?", 27 Temmuz 2017

Melissa Nur MAROLD

BİLGİ KÖŞESİ

NA'VI DİLİ

James Cameron'un yazdığı ve yönettiği AVATAR filminde konuşulan Na'vi dili, sanılanın aksine rastgele uydurulmuş bir ses dizisi değil! Aksine, dilbilimci Dr. Paul Frommer tarafından baştan sona tasarlanmış gerçek bir dil! Kendine özel gramer yapısı, sözcük dağarcığı ve telaffuz kurallarıyla tam anlamıyla işleyen bir dil sistemine sahip olan Na'vice'nin amacı, oyuncuların akıcı bir şekilde konuşabileceği ve izleyicilere de gerçekmiş gibi hissettirecek bir dil yaratmaktır. Şimdi ise, dünya çapındaki pek çok hayranın bu yapay dili nasıl da öğrenmeye çalıştığı göz önünde bulundurulduğunda, internette bulunan Na'vi video kursları, dil kitapları ve websiteleri insanı çok da şaşırtmıyor.

Kaynakça: VoiceBros, Navi Language

Kaynakça: History, "Soviet cosmonaut Yuri Gagarin becomes the first man in space", 27 Mayıs 2025

UZAY & DİL

12 Nisan 1961'de, Vostok 1 uzay aracıyla yolculuk yapan Sovyet Kozmonot Yuri Alekseyeviç Gagarin, uzaya çıkan ilk insan oldu, ki bu da uzayda konuşulan ilk dili de Rusça yapmakta! Daha sonra 1969'da Neil Armstrong da Ay'a basan ilk astronot olunca bu, Ay'da konuşulan ilk dili de İngilizce yapmış oluyor. İlginç, değil mi?

Melissa Nur MAROLD

ÇEVİRİ HATALARININ TARİHİNE YOLCULUK #4

Bir Sözcükle Başlayan Mars Masalı

Tarih bazen kılıçla değil, sözcükle yazılır. Ve kimi zaman o sözcük öyle yanlış anlaşılır ki, gökyüzünde olmayan uygarlıklar inşa edilir, olmayan savaşlar başlar, olmayan canlılar doğar. Mars'ta zeki yaşam olduğu fikri işte böyle bir çeviri kazasının çocuğudur. Küçük bir yanlış anlama, insanlığın en büyük hayallerinden birini doğurmuştur.

Yıl 1877. İtalyan gökbilimci Giovanni Virginio Schiaparelli, teleskobunu Mars'a doğrultuyor. Kızıl gezegenin yüzeyindeki çizgileri inceliyor, gördüğü karanlık ve aydınlık bölgeleri haritalandırıyor. Gezegenin yüzeyindeki koyu ve açık bölgeleri *denizler* ve *kıtalar* olarak adlandıran Schiaparelli, gözlemlediği uzun, ince çizgileri ise İtalyanca *canali* sözcüğüyle notlarına geçirdi. *Canali*, aslında *doğal boğazlar* veya *geçitler* anlamına gelir. Ancak bu sözcük İngilizceye *kanallar* (canals) olarak çevrildiğinde, anlatının yönü tamamen değişti. Mars'ta kanallar varsa, bunları inşa eden birileri de olmalıydı. İşte o anda, insanlık bir gezegeni hayal gücüyle işgal ediyor.

Bu dramatik yanlış anlama, Amerikalı gökbilimci Percival Lowell'in ilgisini çekti. 1890'ların ortasında Lowell, Mars'ta gerçekten yapay kanallar olduğunu düşünerek kapsamlı gözlemler yaptı ve yüzlercesini haritalandırdı. Dahası, bu kanalların mühendislik eseri olduğuna ve bu mühendislik eserlerinin, Mars'ta zeki bir medeniyetin yaşadığına dair kanıtlar sunduğuna inanır. Lowell, yıllarca Mars'ı gözlemliyor, haritalar çiziyor, kitaplar yazıyor. Marslılar onun için bir olasılık değil, neredeyse bir gerçeklik hâline geliyor.

Ancak bu yanılsama yalnızca bilimde değil, edebiyatta da büyük bir kırılma yarattı. Lowell'in fikirlerinden ilham alan yazar H.G. Wells, 1897 yılında *Dünyalar Savaşı* adlı romanını yayımladı. Artık Marslılar yalnızca teleskoplarda değil, roman sayfalarında da yaşıyor, Dünya'yı işgal ediyordu. Böylece bir çeviri hatası, bilim kurgunun en temel yapı taşlarından birini oluşturdu.

Bugün gökbilimciler Mars'ta herhangi bir kanal ya da yaşam formuna ait iz bulunmadığı konusunda hemfikirdir. NASA, o dönemde teleskopla gözlenen çizgilerin aslında gözün şekilsiz lekeleri düz hatlar hâlinde algılamasından kaynaklanan bir optik yanılgı olduğunu açıklıyor. Yani Mars'taki "kanallar", yalnızca teleskop başında hayal gücüne kapılan bir insan gözünün oyunuydu.

Bu hikâyede gerçek yalnızca arka plandadır. Başrolde ise bir çeviri hatası, ona eşlik eden insan merakı ve sonsuz bir hayal gücü vardır. Kim derdi ki, yanlış çevrilen bir sözcük, Mars'ı medeniyetle donatır, insanlığı da evrende yalnız olmadığımıza bir süreliğine inandırır? Bazen bir sözcük dünyaları yaratır. Bazen bir hata, bir çağ başlatır.

Kiana MOOSAVİ

DUBLAJ ÇEVİRMENLİĞİ VS. ALT YAZI ÇEVİRMENLİĞİ

Alt yazı (subtitle) ve dublaj (dubbing), yabancı dildeki film, dizi ya da videoların yerel izleyici tarafından anlaşılmasını sağlamak amacıyla kullanılan iki temel çeviri yöntemidir. Her ikisi de içeriği daha erişilebilir hâle getirmeyi hedefler; ancak ikisi de uygulama biçimleri ve izleyiciye sundukları deneyim açısından belirgin farklar taşır.

Dublajda, orijinal diyaloglar hedef dile çevrilir ve profesyonel seslendirme sanatçıları tarafından yeniden seslendirilerek orijinal sesin yerini alır. Bu yöntem sayesinde izleyiciler alt yazıya odaklanmadan içerikle bütünleşebilir; diyalogları kendi ana dillerinde duymak, hikâyeye, görsellere ve oyunculuklara daha rahat odaklanmalarına olanak tanır. Ayrıca dublaj, okuma güçlüğü çeken ya da görme engeli olan bireyler için büyük bir avantaj sağlar çünkü senkronize ses çevirisiyle içeriği herkesin anlayabileceği hâle getirir. Bunun yanı sıra, dublaj esnasında çeviri, hedef kitlenin kültürel bağlamı göz önünde bulundurularak uyarlanır. Bu şekilde yerel deyimlerin, mizahın ve aksanların kullanımı, çevirinin izleyiciye daha yakın ve doğal gelmesini sağlar.

Öte yandan, dublajın bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Yeni bir ses kaydı kullanıldığından, orijinal oyuncuların duygusal tonlamaları ve performanslarının özgünlüğü kaybolabilir. Bu da görsel ve işitsel bütünlük arasında bir kopukluk yaratabilir. Ayrıca, çevrilen metnin karakterlerin dudak hareketleriyle tam olarak uyuşması her zaman mümkün olmadığından, bazı sahneler yapay veya uyumsuz hissettirebilir. Ayrıca dublaj dilin özgün yapısını ve kültürel nüanslarını korumakta da zorluk yaratabilir. Deyimlerin ya da sözcük oyunlarının doğru şekilde aktarılması her zaman kolay değildir ve bu durum içeriğin derinliğini yitirmesine yol açabilir.

Alt yazı ise, çevirinin ekranın altına yazılı şekilde yerleştirilerek orijinal dildeki performansla eş zamanlı sunulmasıdır. Bu yöntem, oyuncuların ses tonu, duygu geçişleri ve performans detaylarını doğrudan deneyimleme imkânı verir. Dilsel ve kültürel özellikler genellikle daha doğrudan korunur; bu şekilde izleyici hem orijinal dili duyar hem de farklı kültürleri tanıma fırsatı bulur. Alt yazılar, dil öğrenen bireyler için de oldukça faydalıdır; duyulan sözcüklerle yazılı ifadeleri eşleştirmek hem dil becerilerini geliştirir hem de farklı aksan ve lehçelere maruz kalmayı sağlar. Ayrıca işitme engelli izleyiciler için alt yazı, içeriğe erişimde önemli bir araçtır; çünkü diyaloglar yazılı olarak sunulduğundan içeriği kolayca takip etmeleri mümkün olur.

Ancak alt yazı da bazı zorluklar barındırır. Sürekli metin okumak, izleyicinin dikkatini bölerek yüz ifadeleri, mimikler ya da görsel detayları kaçırmaya neden olabilir. Aynı zamanda, alt yazılar için ayrılan alan ve zaman sınırlı olduğundan bazı ifadeler kısaltılmak ya da atlanmak zorunda kalınabilir. Bu da orijinal anlamın ve bağlamın tam olarak yansıtılamamasına yol açabilir.

Özetle, alt yazı ve üst yazı her ne kadar görsel-işitsel içerikleri dil açısından erişilebilir kılmak gibi ortak bir amaca hizmet etseler de farklı bağlamlarda kullanılmakta ve izleyicilerin farklı ihtiyaçlarına yanıt vermektedirler. Alt yazılar; film, dizi ve dijital medya içeriklerinde diyalogları ve önemli ses unsurlarını aktararak hem erişilebilirliği artırmakta hem de içeriklerin küresel ölçekte izlenmesini sağlamaktadır. Üst yazılar ise opera ve tiyatro gibi canlı performanslarda dil bariyerini aşmayı mümkün kılarak, farklı dillerde sahnelenen eserlerin izleyici tarafından anlaşılmasını kolaylaştırır. Dolayısıyla her iki çeviri biçimi de bir yandan sanatın ve eğlencenin evrenselliğini güçlendirirken diğer yandan kültürel etkileşimi ve kapsayıcılığı destekleyen önemli araçlar hâline gelmiştir.

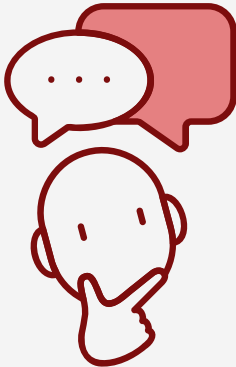

Melissa Nur MAROLD

EŞLİKÇİ (ESCORT) ÇEVİRMENLİĞİ

Eşlikçi çevirmenliği, bir bireyin ya da küçük bir grubun iş seyahatleri, turistik geziler veya kültürel etkinlikler gibi süreçlerde yabancı dil engelini aşmalarına yardımcı olmak amacıyla sağlanan sözlü çeviri hizmetidir. Bu hizmeti veren çevirmenler, yalnızca iki dil arasında çeviri yapmakla kalmaz, aynı zamanda kültürlerarası iletişimde köprü görevi üstlenerek, müşterinin bulunduğu ortamda doğru ve etkili iletişim kurmasını sağlarlar. Konferans çevirisinden farklı olarak, daha dinamik, resmiyetten uzak ve etkileşimli ortamlarda çalışırlar.

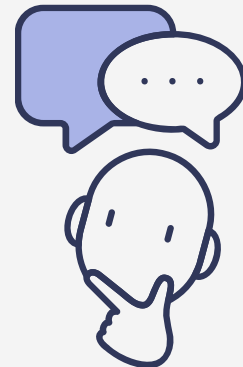
Goffman'ın "Katılım Çerçevesi" kapsamında değerlendirildiğinde, eşlikçi çevirmenler sadece söyleyici (animator) değil, aynı zamanda yazar (author) ve sorumlu kişi (principal) rollerini de üstlenebilir. Bu da onları aktif katılımcı hâline getirir. Bir eşlikçi çevirmenden beklenenler arasında yerel dil ve kültür bilgisi, profesyonellik, güvenilirlik ve yüksek sosyal beceriler yer alır. Bu nedenle, sadece dil bilgisi yeterli değildir; kültürel farkındalık, esneklik ve temsil kabiliyeti de son derece önemlidir.

İRTİBAT (LIAISON) ÇEVİRMENLİĞİ

İrtibat çevirmenliği, farklı dilleri konuşan bireylerin küçük gruplar hâlinde doğrudan iletişim kurmasını sağlayan, çift yönlü bir sözlü çeviri türüdür. Bu türü benimseyen çevirmenler, refakatçi çevirmen olarak anılır. Yöntem, konuşmalar sırasında verilen kısa duraksamalarla çevirmenin mesajı karşı dile aktarmasına dayanır. Simultane çevirinin aksine, irtibat çevirmenliğinde zaman baskısı olmadan daha doğal bir iletişim akışı sağlanır. Genellikle iş toplantıları, fabrika ziyaretleri, tıbbi görüşmeler, hukuki danışmalar gibi çeşitli profesyonel ortamlarda ele alınır.

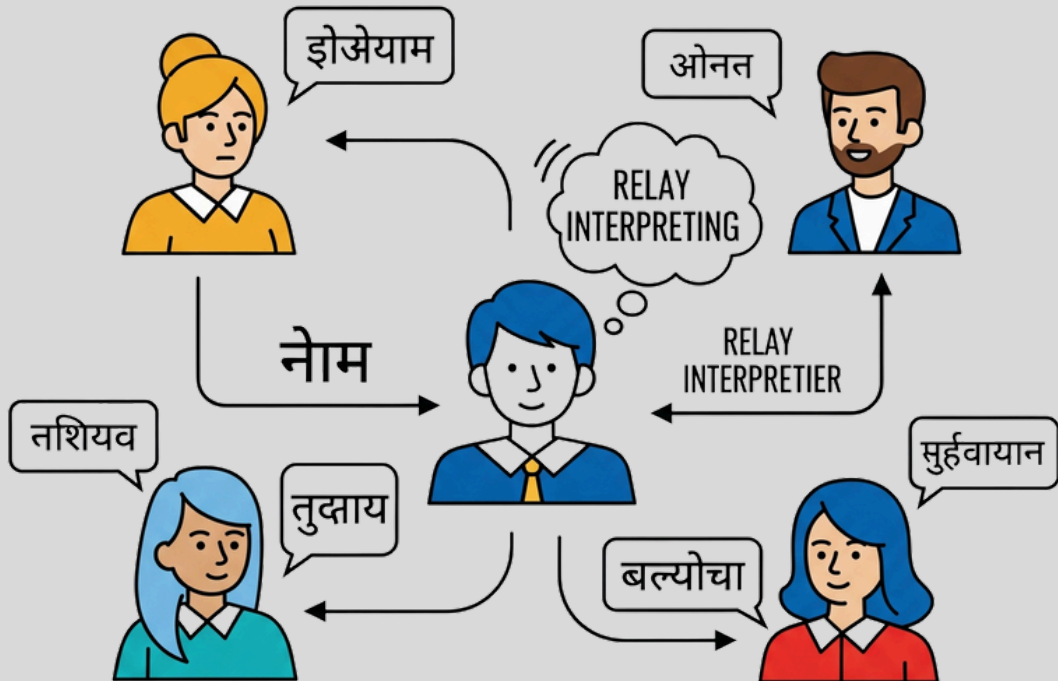
Bu çeviri türünde, çevirmen yalnızca sözcükleri aktaran bir araç değil, aynı zamanda sosyal bağlamı okuyabilen, anlamı iki yönlü olarak yöneten ve taraflar arasında etkili köprüyü kurabilen bir uzmandır. Dilsel doğruluk kadar, kültürel farkındalık, hızlı karar alma, gizlilik, tarafsızlık ve teknik terim bilgisi de bu alanda büyük önem taşır. Son olarak, irtibat çevirmenliği, etkileşimin sürdürülebilir ve verimli olmasını sağlayarak çok dilli ortamları anlaşılır ve işlevsel hâle getirir.

Azra KOCA

RÖLE ÇEVİRMENLİĞİ

Röle çeviri, bir dilin doğrudan çevrilemediği durumlarda, çevirinin bir ara dil kullanılarak yapılmasıdır. Bu nedenle dolaylı çeviri olarak da adlandırılır. Röle çeviri, kısaca, çevirinin çevirisidir. Çok dilli konferans ve toplantılarda her dil çifti için doğrudan çevirmen bulmanın zor olduğu, nadir ya da azınlık dillerin konuşulduğu veya zaman tasarrufu sağlanmak istendiği durumlarda hızlı ve pratik bir çözüm olarak karşımıza çıkan çeviri türüdür. Örneğin, İstanbul'da düzenlenen uluslararası bir konferansta Türk bir konuşmacı, Türkçe sunum yapar. Konferans dilleri; İngilizce, Japonca ve Almancadır. Sunumu doğrudan Japonca ya da Almancaya çevirecek çevirmen bulunmadığı durumlarda, önce Türkçe-İngilizce çeviri yapılır. Ardından bu çeviri Japonca ve Almancaya aktarılır. Burada İngilizce, aracı yani *pivot dil* olur. Bu süreç basit gibi gözükse de aslında oldukça karmaşıktır. Başarılı bir şekilde uygulanması için, mükemmel bir senkronizasyona ihtiyaç duyulur ve bu da yılların deneyimine sahip profesyonel çevirmenler tarafından gerçekleştirilir. Her ne kadar sistem genel olarak sorunsuz işlese de çoklu dil aktarımı nedeniyle zaman zaman anlam kaybı ve gecikmeler yaşanabilir. Sonuç olarak, röle çeviri, çoklu dil ortamlarında iletişimi kolaylaştıran etkili bir çeviri yöntemidir.

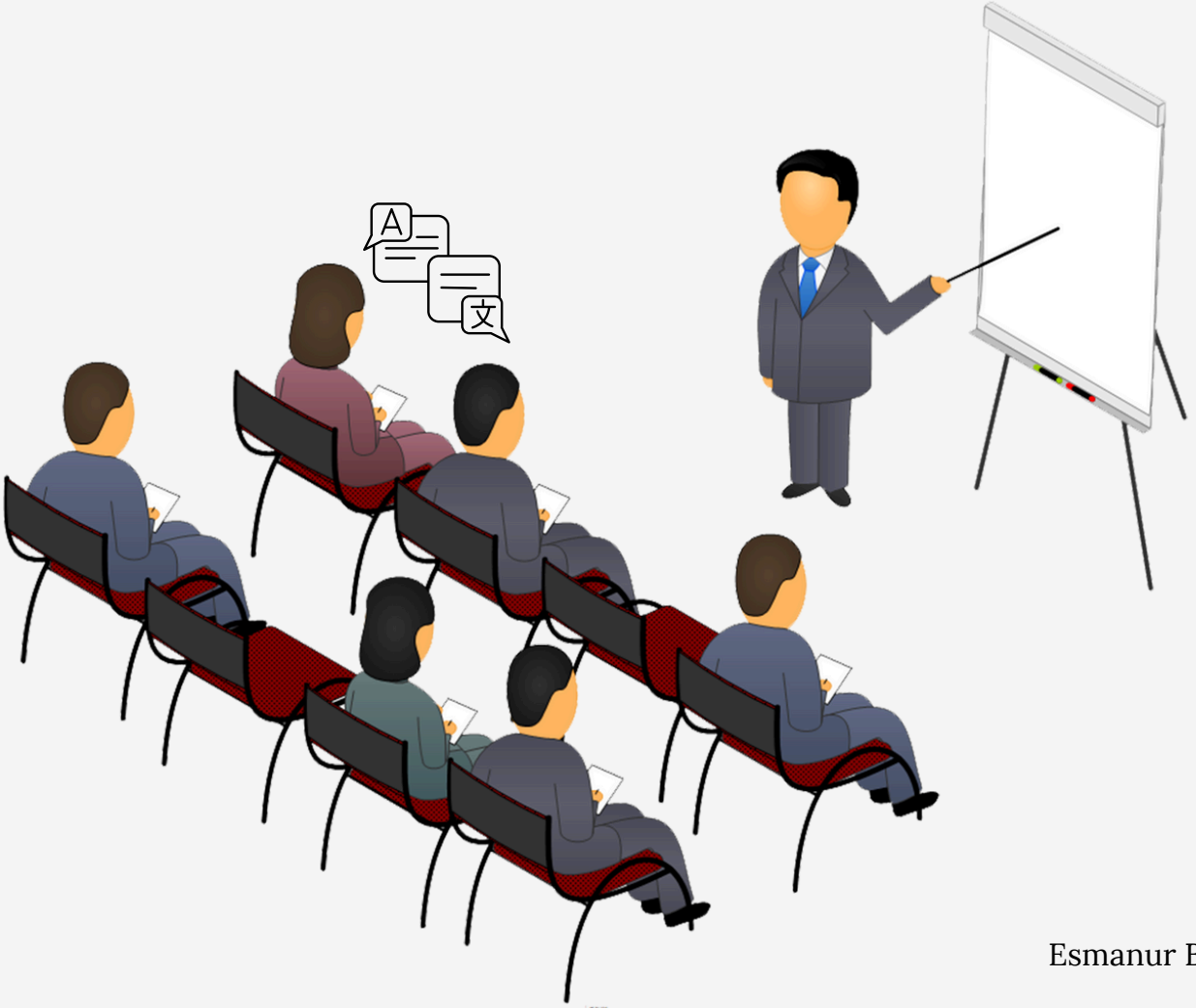
Zehra Nur MAVİŞ

KONFERANS ÇEVİRMENLİĞİ

Konferans çevirmenleri, dil ve kültür farklılıklarının mevcut olduğu ortamlarda iletişimi eş zamanlı olarak sağlayan kişilerdir. Konferansların başarısı, katılımcılar arası iletişimin kalitesine ve dolayısıyla da çevirmene bağlıdır. Çevirmenler; iletişim, diksiyon ve hitabet becerileri yüksek, iki dil arasında geçiş yapabilme yeteneğine sahip, meraklı, tarafsız, soğukkanlı ve çözüm odaklı kişiler olmalıdırlar.

İki çevirmen yaklaşık 20-30 dakikada bir sırayla olmak üzere birlikte çalışır. Bu kural hata payının en aza indirgenmesi ve çeviri hizmetinin kalitesi için önemlidir çünkü çevirmenin dikkatinin en üst düzeyde olması gerekir. Çevirmen; konuşmacıyı dinlemek, duymak, söyleneni anlamak ve en doğru şekilde analiz etmek, konuşmanın devamını tahmin ederek cümle kurmak, başka bir dile aktarmak ve bunu yaparken terimlerin hedef dildeki karşılığını düşünüp bulmak; kendi çevirisini, sunumu, görselleri vb. takip etmek gibi birçok işlemi aynı anda yapmaktadır. Bu aşırı odaklanma, bilişsel ve duyuşsal süreçler ve buna bağlı stres çevirmenin hem kısa hem de uzun vadede sağlığını tehlikeye atabilir.

Dolayısıyla düzenlenmesi planlanan tüm konferanslarda, düzenleme komitelerinin hassasiyeti bizleri profesyonel olarak rahatlatacaktır. Çünkü biz çevirmezsek dünya dönmez.

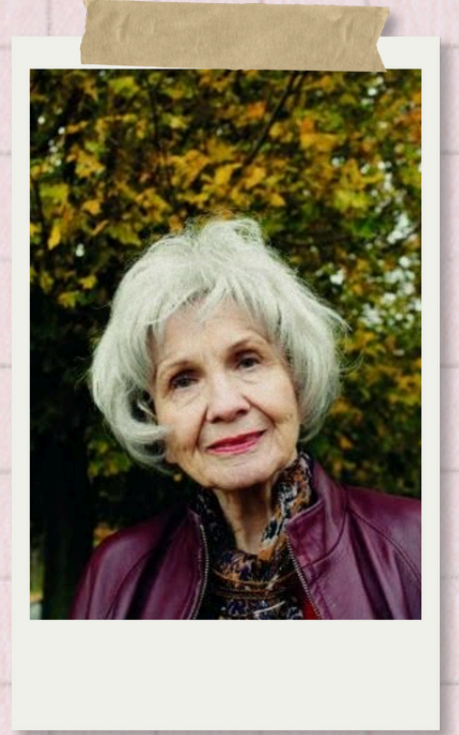

Esmanur BARIK

ÇEVİRMEN TANITIMI #4:

ROZA HAKMEN

1956 yılında İzmir’de doğan Roza Hakmen, Türk edebiyatının saygın ve üretken çevirmenlerinden biri olarak tanınmaktadır. İzmir Amerikan Kız Koleji’nden 1974’te mezun olduktan sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ekonomi Bölümü’nü 1979’da tamamlamıştır. Akademik eğitimini bitirdikten sonra kalemini edebiyata adayan Hakmen, yaptığı çevirilerle edebiyat dünyasında önemli bir yer edinmiştir. İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerinden çevirdiği çok sayıda dünya klasığıyla yalnızca sözcükleri değil, kültürel anlamları da başarıyla yansıtan bir çevirmen olarak öne çıkmıştır.

Kariyerinin ilk yıllarında film, dizi ve reklam metinleri gibi alanlarda çalışmış; ancak bu alanların yıpratıcı olduğunu fark etmiş ve asıl yapmak istediği işin edebî çeviri olduğuna karar vermiştir. Bu istek onu İspanyol edebiyatının simge ismi Cervantes’in *Don Quijote* adlı başyapıtını çevirmeye itmiş ve böylece çeviri kariyerinde yeni ve derinlikli bir dönemin kapılarını aralamıştır. Edebî çeviriyi yalnızca teknik bir süreç değil; aynı zamanda etik ve estetik bir uğraş olarak gören Hakmen, çalışma disiplini hâlâ daktilo kullanacak kadar geleneksel bir tarzla sürdürmektedir. Bu alışkanlığı, onun dikkatli, sabırlı ve titiz kişiliğini de yansıtmaktadır.

Roza Hakmen’in ismi, özellikle Marcel Proust’un *Kayıp Zamanın İzinde* serisi ve Miguel de Cervantes’in *Don Quijote* çevirileriyle bütünleşmiştir. Bu iki dev yapıt, Notos Kitap’ın hazırladığı “Türkçede yapılmış en önemli 100 çeviri” listesinde ilk iki sırada yer almıştır. Marcel Proust’un diliyle kurduğu bu güçlü bağ, Hakmen’in beş yıllık titiz emeğiyle hayat bulmuştur. Ayrıca Ernest Hemingway’in *Çanlar Kimin İçin Çalıyor*, Alice Munro’nun *Nefret*, *Arkadaşlık*, *Flört*, *Aşk*, *Evlilik*, Kazuo Ishiguro’nun *Avunamayanlar* ve Javier Marías’ın *Yarınki Yüzün* üçlemesi gibi eserler de onun özenli çalışmaları arasında yer almaktadır.

Çeviri alanındaki etkileyici ve ilham verici katkılarıyla büyük takdir toplayan Hakmen, 2015 yılında Çeviri Derneği tarafından Onur Ödülü’ne layık görülmüştür. Bu başarısını 2022 ve 2024 yıllarında Institut Français Türkiye tarafından verilen Fransızca Çeviri Onur Ödülleri ile taçlandırmıştır. Bu ödüller, onun yalnızca dilsel becerilerini değil; aynı zamanda yüksek kültürel duyarlılığını, sanatsal sezgisini ve metne olan bağlılığını onurlandırmıştır. Bugün Roza Hakmen, yalnızca bir çevirmen değil; aynı zamanda kültürlerarası bir anlatıcı ve edebi bir taşıyıcıdır. Türk edebiyatına kattığı değerli katkılarla çeviri dünyasının simge isimlerinden biri olmayı sürdürmektedir.

Gökçe Nur ERTİM

ABANT GELECEĞİN ÇEVİRMENLERİ GAZETESİ